

PLANTENWERKGROEP

--- NMC-Schijndel --- Natuurgroep Gestel ---

Plant van de maand februari 2024

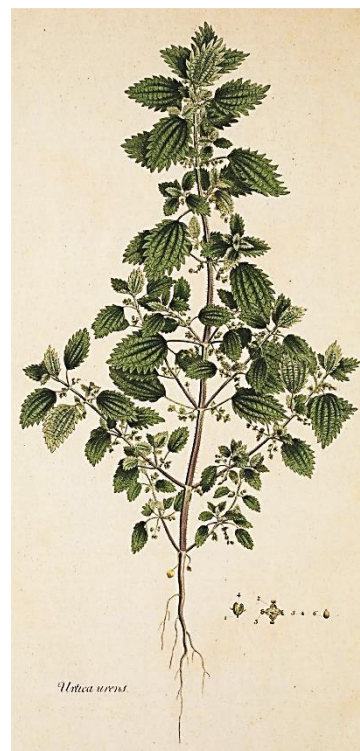
Kleine brandnetel

Algemeen

Wetensch. naam	Urtica urens L.
Uitspraak	Urtíca úrens
Familie	Urticaceae/Brandnetelfamilie
Geslacht	Urtica/Brandnetel
Soort	Kleine brandnetel
Hoogte	15 – 60 centimeter
Plantvorm	Kruid
Plant	Eénhuizig
Wortels	Penwortel
Stengels	Rechtopstaand/geribd/behaard
Bladstand	Tegenoverstaand
Bladvorm	Enkelvoudig
Bladkleur	Lichtgroen
Bladrand	Gezaagd
Bloeiperiode	Mei – november
Bloeiwijze	Trosjes
Bloemvorm	Viertallig/regelmatig
Bloemkleur	Groen
Bloementype	Eénslachtig
Kelkbladen en kroonbladen vormen een	4-bladig bloemdek
Meeldraden	4
Stijlen	1
Stempels	1
Bestuiving	Wind
Vruchtbeginsel	Bovenstandig
Vrucht	Nootje
Leefvorm	Eenjarig
Groeiplaats	Akkers/moestuinen

Foto 1. Kleine brandnetel

Afb. 2. Penwortel

Inleiding

Ons universum waarin de planten groeien heeft invloed op hun ontwikkeling. *Maria Thun* (1922-2012) ontwikkelde de *Zaai kalender**** waarin ze aangeeft welke data slecht of juist uitstekend zijn om in de groenten-/bloementuin te werken. Wil je rust in februari, sla dan de data 10, 12 (ochtend en avond), 13, 14 (ochtend en middag) en 27 over. In die tijd zijn de groeiomstandigheden voor planten ongunstig. Laat de tuin de tuin en vermaak je elders.

De eerste foto van de Plant van de Maand betreft de Kleine brandnetel. Van mijn kant heeft die weinig tot geen aandacht gekregen getuige het feit dat dit de enige foto is die in mijn verzameling voorkomt. Daar moet aan gewerkt worden en wie weet geldt dat ook voor menig lezer van de Plant van de Maand februari 2024.

Naamgeving

Urtica. In het Latijn betekent *urere* branden.

Urens. *Urens* betekent *brandend*. Wiedende mensen hebben zeker ervaren dat de Kleine feller brandt dan de Grote broer/zus.

Brandnetel. De Plant van de Maand maakt het ons makkelijk om haar naam te onthouden. De plant heeft de **netelige** eigenschap onze huid te 'ver**branden**'.

Kleine. Dit mag geen probleem opleveren. Van de twee brandnetels is nu de Kleine aan de beurt tegenover de Grote die in januari centraal stond.

Netel. Is afkomstig van: oud Westgermaans en Oudduits *nezzila* dat de betekenis heeft van *branden/jeuken*. Ook uit het Oudduits komt *nezzi* dat getwijnd garen aangeeft.

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: Lytse brannettel, Ortie brûlante, Kleine Brennessel en Small Nettle.

Plaatsing

Heukels** plaatst de plant in de Brandnetelfamilie, verder in het geslacht Brandnetel en de soort Kleine brandnetel. In dit geslacht worden verder nog de Grote- en Zuidelijke brandnetel genoemd.

Beschrijving

Levensvorm. Kleine brandnetel(foto 1) is een éénjarige plant en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Therofyten. De plant zal tussen de 15 en 60 cm. hoog worden.

Wortels. De plant heeft een geelwitte penwortel(afb.2).

Stengels. De rechtopgaande heldergroene stengel(foto 3) – die vertakt kan zijn- is geribd en heeft brandharen.

Bladeren. De bladstand(foto 3) van de bladeren met mooie nervatuur is tegenoverstaand. De bladrand is diep gezaagd. Over de vorm is te melden dat die driehoekig/eirond is(foto 4*). Let verder op de vier steunblaadjes en dat de onderste bladeren korter zijn dan de bladsteel; verder naar boven is dat juist omgekeerd. Je zult het kleine brandnetelblad direct herkennen al is het maar dat je je er pittiger aan brandt.

Even stilstaan bij de brandharen..? Lees daarvoor het stukje uit de Plant van de Maand januari nogmaals door. Een verschil met de Grote is dat de Kleine brandnetel alleen brandharen heeft.

Bloemen. De plant is éénhuizig en éénslchtig, we zullen op dezelfde plant zowel mannelijke als vrouwelijke bloempjes zien. De groene bloemen groeien gebroederlijk/gezusterlijk in trosjes in de bladoksels waarbij er meer vrouwtjes dan mannetjes zijn(foto 5*). De mannelijke bloem heeft vier meeldraden, terwijl de vrouwelijke bloem is voorzien van één stijl met één stempel.

Vruchten. Het bovenstandig vruchtbeginsel groeit uit tot een éénzadig dopvruchtje/nootje.

Foto 3. Stengel, bladstand

Foto 4*. Blad

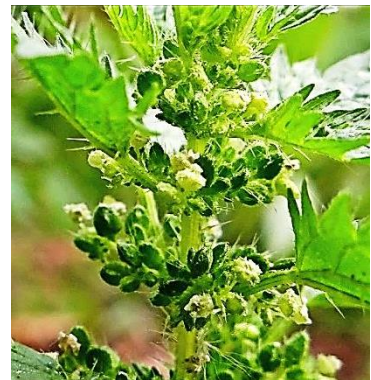
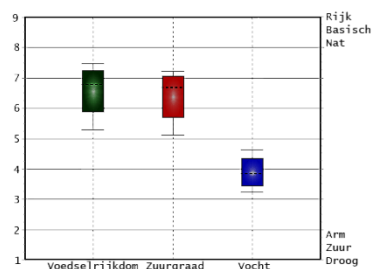

Foto 5*. Bloeiwijze, bloemen

Afb. 6*. Ecologische . . . . . parameters

Groeiplaats

Bekijken we de groeiomstandigheden (zie ook afb. 6*) dan zien we dat:

- het substraat voedselrijk zal zijn.
- de zuurgraad varieert van 5¾ tot 7.
- er een wat drogere omgeving is.
- de plant gedijt op zonnige plaatsen.

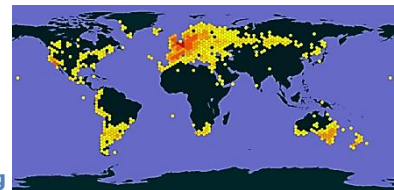
De Kleine brandnetel zullen we meest op bewerkte rijke grond tegen komen. De plant verraadt dat er veel stikstof en/of ammoniak in de bodem aanwezig is, eventueel veroorzaakt door vogel-/kippenmest.

Voortplanting

De zaden van de éénjarige plant worden graag gegeten door vogels. De plant groeit snel –bij gunstige weersomstandigheden het hele jaar door- en zorgt dan ook voortdurend voor zaad. De verspreiding blijkt zo goed gegarandeerd.

Verspreiding

Kaartje 7 laat zien waar de plant wereldwijd groeit. Voor Nederland staat de archeofyt als *algemeen* te boek.

Afb. 7. Verspreiding

Gebruik

- Geneesmiddel. De plant zal de door jicht veroorzaakte maleur kunnen verlichten.
- Eten. Brandnetelsoep van de Kleine brandnetel is probeerbaar.

Tot slot

Tegenover de Kleine brandnetel moet ik me verontschuldigen. Nu ik vandaag -22 januari- terugga naar de plaats van foto 1 blijkt dat een of ander (dier?) de mooi bloeiende 'winter'plant verwijderd heeft met gevolg nog steeds geen eigen (detail)foto's. Dat ga ik dit jaar goedmaken en intussen genieten we –al dan niet brandend- van de Kleine brandnetel.

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1); Flora Londinensis(2); Saxifraga(3); Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online(4,5,6); GBIF(Global Biodiversity Information Facility)(7); Deutschlands Flora in Abbildungen, Jacob und Johann Sturm(8).

1. Kleine Brandnetel	Schijndel	3 jan.2024
2. Penwortel	Flora Londinensis, deel 6, 1789-1798. William Curtis	
3. Stengel, bladstand	Saxifraga – Ed Stikvoort	
4*. Blad	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
5*. Bloeiwijze, bloemen	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
6*. Ecologische parameters	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
7. Verspreiding	GBIF	

*https://www.floravannederland.nl/planten/kleine_brandnetel

Afb. 8. *Urtica urens*

**Heukels' FLORA van Nederland. 24^e druk. 2020.
***Maria Thun 'Zaikalender 2024'. Uitg. Christoffor.

Opm. De Plant van de Maand is te vinden op:

<https://www.nmcschijndel.nl>

en op: <https://www.natuurgroepgestel.nl>